

Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра економіки, менеджменту та комерційної діяльності

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

«КОМПЛЕКСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»

*Для здобувачів вищої освіти
спеціальності 073 Менеджмент
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»*

Кропивницький 2022

Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки: метод. вказ. до вивч. дисц. для здобувачів вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою». Укладачі: проф. Левченко О.М., доц. Андрощук І.О., доц. Пітел Н.С. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 33 с.

Укладачі:

Левченко О.М., д.е.н., професор кафедри менеджменту та комерційної діяльності,

Андрощук І.О., доц. кафедри менеджменту та комерційної діяльності,

Пітел Н.С., доц. кафедри менеджменту та комерційної діяльності.

Рецензенти:

Шалімова Н.С., д.е.н., проф., декан економічного факультету Центральноукраїнського національного технічного університету.

Грінка Т.І., к.е.н., доцент кафедри менеджменту та комерційної діяльності Центральноукраїнського національного технічного університету.

Схвалено на засіданні кафедри економіки менеджменту та комерційної діяльності
Протокол від “ 15 ”серпня 2022 року № 1

© ЦНТУ, 2022 рік

© Левченко О.М.

© Андрощук І.О.

© Пітел Н.С.

2022 рік

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	6
4. Структура навчальної дисципліни	8
5. Теми практичних занять	9
6. Самостійна робота	9
7. Критерії та засоби оцінювання	10
8. Перелік орієнтовних питань до підсумкового контролю.	12
9. Індивідуальні завдання	14
10. Практикум з комплексного забезпечення фінансово-економічної безпеки	15
11. Рекомендовані джерела інформації:	31

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Професійної підготовки	
		Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 150	Спеціальність: 073 «Менеджмент» Освітньо-професійна програма: «Управління фінансово-економічною безпекою»	1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6,71	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	28 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		94	136
Вид контролю: екзамен			

Мова навчання: українська

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки» є: надання здобувачам вищої освіти фундаментальних знань і професійних навичок з управління фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності та кризових ситуації, сформувати вміння оперативно реагувати та протидіяти ризикам; адаптувати зарубіжний досвід забезпечення фінансово-економічної безпеки у вітчизняних реаліях.

Завданнями дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки» є:

- розкриття світоглядних засад сутності процесу управління фінансово-економічною безпекою, формування теоретичних знань та практичних вмінь щодо комплексного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, зокрема сутності категорії, базових складових, структури та рівні;

- формування теоретичних знань та практичних вмінь щодо визначення та застосування методів управління фінансово-економічною безпекою підприємства; формування теоретичних знань та практичних вмінь щодо методичних засад управління фінансово-економічною безпекою підприємств, зокрема базових підходів до управління, основних домінант;

- формування теоретичних знань та практичних вмінь методів оцінки та діагностики управління фінансово-економічною безпекою;

- застосування сучасних технологій управління ризиками; визначення характеристики та ознак рейдерства та кіберзлочинності, вміння їх виявляти та усувати наслідки;

- формування теоретичних знань та практичних вмінь щодо адаптації зарубіжного досвіду забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах невизначеності, посилення інноваційно-інтеграційних процесів, тенденцій глобалізації та становлення цифрової економіки.

Передумови для вивчення дисципліни (структурно-логічна схема підготовки фахівця): потребує базових знань з основ менеджменту, контролінгу та бюджетування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні;

ЗК3. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій;

ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети;

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);

ЗК 8. Здатність до критичного аналізу подій, явищ і процесів;

ЗК 9. Здатність адаптуватися до нових ситуацій;

Спеціальні компетентності

СК1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів;

СК2. Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими організація визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани;

СК4. Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів

СК9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію;

СК11. Здатність використовувати на практиці сучасні теорії та методи управління фінансово-економічною безпекою підприємств.

СК12. Здатність розробляти стратегічні, оперативні і поточні заходи з управління фінансово-економічною безпекою.

СК14. Здатність ефективно здійснювати пошук засобів протидії загрозам та ризикам у сфері фінансово-економічної безпеки.

СК 17. Здатність застосовувати інструменти інформаційного та обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою в умовах цифровізації економіки.

Програмні результати навчання

ПРН1. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах;

ПРН2. Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх вирішення;

ПРН6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність;

ПРН13. Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу);

ПРН14. Вміти визначати пріоритетні напрями забезпечення фінансово-економічної безпеки, приймати ефективні управлінські рішення в умовах посилення процесів інтеграції та глобалізації.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Світоглядні засади управління фінансово-економічною безпекою.

Історичні аспекти та сучасна сутність фінансово-економічної безпеки в нестабільних умовах функціонування підприємств. Закони, принципи та базові парадигми управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Тема 2. Теоретичні основи комплексного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Сутність категорії «фінансової» та «економічної» безпеки. Поняття складових фінансово-економічної безпеки підприємства, їх характеристика. Суб'єкти

господарювання в системі безпеки підприємства. Негативні чинники впливу на фінансово-економічну безпеку підприємства: сутність та класифікація. Принципи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Структура та рівні фінансово-економічної безпеки. Класифікація методів управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Тема 3. Методичні засади управління фінансово-економічною безпекою підприємств

Комплексна характеристика підходів до управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах. Основні домінанти управління фінансово-економічною безпекою підприємств. Концепт формування та розвитку системи управління фінансовою безпекою підприємств.

Тема 4. Методичне забезпечення оцінювання управління фінансово-економічною безпекою підприємств.

Фінансово-економічна діяльність підприємств як показник рівня їх фінансово-економічної безпеки. Діагностування процесу управління фінансово-економічною безпекою підприємств. Оцінювання управління фінансово-економічною безпекою підприємств.

Тема 5. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах посилення нестабільності середовища функціонування

5.1. Методи оцінки та діагностики управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Діагностування готовності системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства до зміни впливу зовнішніх і внутрішніх чинників. Моделювання впливу чинників на управління фінансово-економічною безпекою промислових підприємств.

5.2. Управління ризиками системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Управління ризиками системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах децентралізації та соціально-економічної нестабільності. Прикладні аспекти адаптивного управління фінансовою безпекою промислових підприємств. Технологія антисипативного управління фінансово-економічною безпекою підприємств. Інтелектуалізація управління фінансово-економічною безпекою підприємств.

Тема 6. Процес прийняття управлінських рішень з управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах невизначеності та протидії ризикам.

Поняття «управлінське рішення». Вимоги до прийняття управлінських рішень з управління фінансово-економічною безпекою підприємств. Функції та моделі прийняття управлінських рішень. Основні підходи до оцінки ефективності управлінських рішень. Процес прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності. Роль керівника в процесі прийняття управлінських рішень.

Тема 7. Діагностика фінансово-економічної безпеки підприємств та запобігання їх банкрутства.

Особливості фінансової діагностики та їх зміст. Діагностика фінансового стану та його стійкості. Діагностика банкрутства.

Тема 8. Сучасні загрози фінансово-економічній безпеці підприємства.

Рейдерство як загроза фінансово-економічної безпеки підприємства. Кіберзлочинність як загроза фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифровізації.

Тема 9. Світовий досвід забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах невизначеності, посилення інноваційно-інтеграційних процесів, тенденцій глобалізації та становлення цифрової економіки.

Досвід країн Європейського Союзу в сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств. Особливості формування моделі фінансово-економічної безпеки підприємств в США та Японії. Роль та місце міжнародних організацій в забезпеченні фінансово-економічної безпеки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						Кількість годин					
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7		3	4	5	6	7
Тема 1. Світоглядні засади управління фінансово-економічною безпекою	10	2	2			12	10					18
Тема 2. Теоретичні основи комплексного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.	20	2	2			10	20	2				16
Тема 3. Методичні засади управління фінансово-економічною безпекою підприємств	15	2	2			10	15		2			16
Тема 4. Методичне забезпечення оцінювання управління фінансово-економічною безпекою підприємств.	15	4	4			8	15					16
Тема 5. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах посилення нестабільності середовища функціонування	40	8	8			16	40	4	2			18
5.1. Методи оцінки та діагностики управління фінансово-економічною безпекою підприємства	20	4	4			8	20	2	1			9
5.2. Управління ризиками системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства.	20	4	4			8	20	2	1			9
Тема 6. Процес прийняття управлінських рішень з управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах невизначеності та протидії ризикам.	15	2	2			10	15	2	2			10
Тема 7. Діагностика фінансово-економічної безпеки підприємств та запобігання їх банкрутства.	10	4	4			10	10		2			12
Тема 8. Сучасні загрози фінансово-економічної безпеки	10	2	2			10	10					14

підприємства.												
Тема 9. Світовий досвід забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах невизначеності, посилення інноваційно-інтеграційних процесів, тенденцій глобалізації та становлення цифрової економіки.	15	2	2			8	15					14
УСЬОГО ГОДИН	150	28	28			94	150	8	6			136

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Тема 1. Світоглядні засади управління фінансово-економічною безпекою	2	
2	Тема 2. Теоретичні основи комплексного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.	2	
3	Тема 3. Методичні засади управління фінансово-економічною безпекою підприємств	2	2
4	Тема 4. Методичне забезпечення оцінювання управління фінансово-економічною безпекою підприємств.	4	
5	Тема 5. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах посилення нестабільності середовища функціонування	8	2
6	Тема 6. Процес прийняття управлінських рішень з управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах невизначеності та протидії ризикам.	2	2
7	Тема 7. Діагностика фінансово-економічної безпеки підприємств та запобігання їх банкрутства.	4	2
8	Тема 8. Сучасні загрози фінансово-економічної безпеки підприємства.	2	
9	Тема 9. Світовий досвід забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах невизначеності, посилення інноваційно-інтеграційних процесів, тенденцій глобалізації та становлення цифрової економіки.	2	
	Разом	28	6

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Тема 1. Світоглядні засади управління фінансово-економічною безпекою	12	18
2	Тема 2. Теоретичні основи комплексного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.	10	16
3	Тема 3. Методичні засади управління фінансово-економічною безпекою підприємств	10	16

4	Тема 4. Методичне забезпечення оцінювання управління фінансово-економічною безпекою підприємств.	8	16
5	Тема 5. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах посилення нестабільності середовища функціонування	16	18
6	Тема 6. Процес прийняття управлінських рішень з управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах невизначеності та протидії ризикам.	10	10
7	Тема 7. Діагностика фінансово-економічної безпеки підприємств та запобігання їх банкрутства.	10	12
8	Тема 8. Сучасні загрози фінансово-економічної безпеки підприємства.	10	14
9	Тема 9. Світовий досвід забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах невизначеності, посилення інноваційно-інтеграційних процесів, тенденцій глобалізації та становлення цифрової економіки.	8	14
	Разом	94	136

7. Критерії та засоби оцінювання

Протягом семестру здобувач може отримати max. 60 балів, у тому числі: перший рубіжний контроль – 30 балів, другий рубіжний контроль – 30 балів; 40 балів виносяться на іспит. По поточному контролю здобувач може набрати бали за активність на лекційних та практичних заняттях, виявлення рівня підготовки здобувачів із зазначеної теми під час опитування, тестування, презентації індивідуальних завдань, вирішення практичних задач та кейсів.

При виставленні загальної оцінки за іспит враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Критерії оцінки іспиту:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує здобувач, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;

- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує здобувач, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Перелік орієнтовних питань до підсумкового контролю.

1. Еволюція фінансово – економічної безпеки підприємства: історичні аспекти та організаційно-правові основи становлення і розвитку в Україні.
2. Багаторівнева система економічної безпеки підприємства: суть та складові.
3. Категоріальний апарат безпеки та її базові елементи: економічні інтереси, загрози, критерії та індикатори.
4. Фінансово-економічна безпека підприємства: суть та місце в системі економічної безпеки держави.
5. Механізм та системи забезпечення безпеки підприємства.
6. Фінансово - економічна безпека підприємства в умовах глобалізації.
7. Соціальна політика та її вплив на економічну і фінансову безпеку підприємства.
8. Соціальні критерії та індикатори оцінки фінансової безпеки людини.
9. Фінансова нестабільність суб'єктів підприємництва як головна загроза їх безпеці.
10. Методичні засади прогнозування викликів і загроз фінансовій безпеці підприємства.
11. Стратегія і тактика забезпечення економічної безпеки підприємства.
12. Особливості оцінювання рівня економічної безпеки підприємницьких структур у Сполучених Штатах Америки та країнах Європи.
13. Класифікація факторів загроз економічній безпеці в системі корпоративного управління.
14. Теоретичні засади ризик-менеджменту на підставі розробки механізму управління ризиками інноваційної діяльності підприємницьких структур.
15. Інвестиційна безпека у структурі економічної безпеки підприємництва.
16. Інвестиційний клімат та інвестиційний рейтинг: вплив на інвестиційну безпеку підприємницьких структур.
17. Особливості страхування бізнесу в Україні як основа забезпечення економічної безпеки.
18. Глобальні трансформації та проблеми забезпечення міжнародної фінансової безпеки.
19. Концептуальні та організаційні основи фінансової безпеки в умовах глобалізації.
20. Глобальні трансформації та соціальна політика у стратегії фінансової безпеки.
21. Організаційно-правове забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємства.
22. Міжнародне співробітництво у боротьбі з відмиванням «брудних грошей»: методи протидії та забезпечення фінансової безпеки підприємства.
23. Пріоритети державної соціальної політики в стратегії економічної та фінансової безпеки підприємства.
24. Інтеграція України в систему міжнародних організацій як фактор безпеки розвитку підприємництва.
25. Виділіть основні відмінності між показниками та індикаторами економічної безпеки підприємництва.

26. Визначте відмінності при використанні методів експертного оцінювання та економіко-математичних методів при проведенні оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємницьких структур.

27. Проаналізуйте взаємозв'язок та взаємообумовленість складових інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

28. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємницьких структур.

29. Суть стратегічного та інноваційного забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства.

30. Основні відмінності використання статичних та динамічних економіко-математичних моделей для оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємницьких структур.

31. Основні функції служби безпеки підприємства

32. Методи оцінки фінансово-безпеки на макро-, мезо- та мікро- рівнях економіки.

33. Вплив чинників на управління фінансово-економічною безпекою (на прикладі промислових підприємств).

34. Прикладні аспекти адаптивного управління фінансовою безпекою промислових підприємств.

35. Основні напрями інтелектуалізація управління фінансово-економічною безпекою підприємств.

36. Основні підходи до оцінки ефективності управлінських рішень.

37. Характеристика процесу прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності.

38. Особливості фінансової діагностики.

39. Діагностика банкрутства.

40. Рейдерство як загроза фінансово-економічної безпеки підприємства.

41. Види рейдерства в Україні

42. Кіберзлочинність як загроза фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифровізації.

43. Класифікація кіберзлочинів

44. Досвід країн Європейського Союзу в сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств.

45. Особливості формування моделі фінансово-економічної безпеки підприємств в США та Японії.

46. Роль та місце міжнародних організацій в забезпеченні фінансово-економічної безпеки.

47. Міжнародний досвід формування економічної безпеки держави: перспективи для України

48. Концептуальні засади фінансово-економічної безпеки підприємства

49. Технологія антисипативного управління фінансово-економічною безпекою підприємств.

9. Індивідуальні завдання

Виконання індивідуальних завдань має за мету поглибити знання з дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки», де передбачається опрацювання однієї з наведених нижче тем та її презентація на практичному занятті:

50. Генезис системи фінансово-економічної безпеки підприємства.
51. Методологічний базис системи фінансово-економічної безпеки підприємства.
52. Підходи до забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
53. Фінансово-економічна безпека підприємства в умовах ринкової трансформації економіки.
54. Організаційно-економічні основи формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
55. Сутність і методи забезпечення інтерфейсної безпеки підприємства.
56. Сутність і методи забезпечення ринкової безпеки підприємства.
57. Вплив негативних чинників на стан фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств.
58. Система захисту підприємства від зовнішніх та внутрішніх негативних чинників
59. Групування небезпек і загроз фінансово-економічній безпеці установи, організації, підприємства за кваліфікуючими ознаками.
60. Механізм взаємодії функціональних складових комплексної системи фінансово-економічної безпеки при проведенні заходів з протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам та ризикам діяльності підприємства, установи, організації.
61. Мета та модель системи фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.
62. Модель комплексного використання власних ресурсів підприємства в системі фінансово-економічної безпеки підприємства, установи, організації.
63. Методи та засоби інформаційного моделювання системи фінансово-економічної безпеки управлінських процесів та систем.
64. Умови співробітництва різних систем фінансово-економічної безпеки організацій та установ з правоохоронними органами.
65. Моделі організаційних структур з управління фінансово-економічною безпекою установи, організації, підприємства.
66. Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки.
67. Розробка та реалізація стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства, установи, організації.
68. Стратегічний аналіз системи фінансової безпеки держави.
69. Забезпечення інформаційної безпеки та захист комерційної таємниці.
70. Управління ризиками в системі фінансово-економічної безпеки.
71. Система управління ризиками.
72. Загальна характеристика основних груп фінансових ризиків.
73. Діагностика банкрутства та джерела виходу з кризи
74. Основні правила ризик-менеджменту.
75. Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування.

76. Переваги страхування як методу управління фінансовими ризиками.
77. Експрес-діагностика фінансового стану.
78. Інституційні та функціональні блоки менеджменту санації.
79. Моделі прогнозування ймовірності банкрутства.

10. Практикум з дисципліни

«Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки»

I. Розрахунково-аналітичні завдання

1.1. Розрахункове завдання №1. «Визначення загроз підприємства на базі результатів аналізу річної звітності підприємства».

1. Необхідно обрати підприємство, за даним якого буде здійснюватися аналіз та оцінка рівня економічної безпеки. Рекомендується скористатися даними сайту <https://smida.gov.ua/>

2. Доречно ознайомитися із інформацією із вкладок «Основні відомості про емітента», «Інформація про основні засоби емітента (за залишковою вартістю)», «Опис бізнесу», «Річна фінансова звітність» тощо.

3. Із вкладки «Річна фінансова звітність» копіюємо «Баланс» та «Звіт про фінансові результати», кількість періодів дослідження – 3 (роки, квартали);

4. Здійснюємо вертикальний та горизонтальний аналіз фінансової звітності

5. Виходячи із отриманих результатів, враховуючи специфіку діяльності підприємства та звертаючись до теоретичного матеріалу виокремити загрози для досліджуваного підприємства

6. Сформувати систему показників за складовими економічної безпеки досліджуваного підприємства, виокремити показники-стимулятори та показники-дестимулятори

7. Не забуваємо про візуальний супровід результатів проведеного дослідження.

8. Виконану роботу завантажуюмо в Moodle

1.2. Розрахункове завдання №2. «Розрахунок індикаторів фінансово-економічної безпеки організації: визначення динаміки, слабких місць»

1. Здійснити розрахунок показників фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства за даними результатів розрахункового завдання №1. Результати представити в табл. 1

2. Здійснити аналіз фактичних значень показників фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства відносно їх нормативних значень (граничних значень).

3. Дослідити динаміку фактичних значень індикаторів фінансово-економічної безпеки, виявити негативні тенденції.

4. Зробити висновки.

5. Виконану роботу завантажити в Moodle

Таблиця 1

Індикатори фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства, 2019-2021 рр.

Назва	Формула	Грани- чне значення	2019	2020	2021
Показники ліквідності	Показують здатність підприємства розраховуватись за своїми зобов'язаннями за рахунок наявних активів				
Оцінка ліквідності					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	0,2			
Коефіцієнт проміжної ліквідності	(Оборотні активи - товарно-матеріальні запаси) / Поточні зобов'язання	0,7			
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	2			
Оцінка фінансової стійкості					
Показники фінансової стійкості	Показують залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування				
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Власний капітал / Активи	0,5			
Коефіцієнт фінансово залежності	Активи / Власний капітал	2			
Коефіцієнт заборгованості	Позикові кошти / Активи	1			
Відношення заборгованості до власного капіталу(коефіцієнт фінансового ризику)	Позичені кошти / Власний капітал	2			
Показники ділової активності	Показують швидкість використання залучених ресурсів				
Оборотність дебіторської заборгованості	Виручка від реалізації / Середньорічна вартість дебіторської заборгованість	12			
Оборотність кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна вартість кредиторської заборгованості	12			
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	Кількість днів у періоді / Оборотноість дебіторської заборгованості	30			
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	Кількість днів у періоді / Оборотноість кредиторської заборгованості	45			
Оборотність активів	Виручка від реалізації / Середньорічна вартість активів	1,25			
Оборотність товарно- матеріальних запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна вартість товарно- матеріальних запасів	5			
Період обороту товарно- матеріальних запасів, днів	Кількість днів у періоді / Оборотноість товарно-матеріальних запасів	45			
Оцінка рентабельності					
Показники прибутковості	Показують ефективність використання залучених ресурсів				
Рентабельність активів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	10			

Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Середньорічна вартість власного капіталу	25			
Оцінка майнового стану підприємства					
Коефіцієнт зношення основних засобів	Вартість зношеності основних засобів за відповідний період / Вартість основних засобів на початок звітного періоду	0,5			
Коефіцієнт придатності основних засобів	Вартість основних засобів на початок звітного періоду / Вартість зношеності основних засобів за відповідний період	0,5			
Фондовіддача	Чиста виручка / Середньорічна вартість основних засобів	0,6			
Матеріалоємність	Матеріальні витрати / Чистий дохід	0,5			

1.3. Розрахункове завдання №3. «Інтегральна оцінка рівня фінансово- економічної безпеки організації»

1. Визначаються показники, які характеризують фінансово-економічну безпеку підприємств, також визначається методика їхнього обчислення (Розрахункові завдання №1 та №7).

2. Визначається інформаційна база для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Джерелами інформації є баланс підприємства, звіт про фінансові результати (Розрахункові завдання №1 та №2).

3. Сформувані таблицю відхилень фактичних значень від нормативних (граничних) (Розрахункове завдання №2)

4. Здійснити бальну оцінку. Для фінансово-економічної безпеки підприємства дуже важливі не стільки самі показники, як їхні граничні значення. Граничне значення - це гранично припустима величина показника, недотримання якої приведе до руйнівних процесів і загрожує економічній безпеці підприємства. Якщо розмір відхилення фактичного значення від граничного більше 100%, то даному показнику дається оцінка в 0 балів. У випадку коливання розміру відхилення від 0 до 100% для кожних 10% відхилення від граничної величини бальна оцінка знижується на 0,1 бала.

5. Розрахувати інтегральний показник фінансово-економічної безпеки. За результатами попереднього аналізу відповідності фактичних значень показників-складових фінансово-економічної безпеки із їхніми граничними значеннями на четвертому етапі визначаються показники рівня фінансово-економічної безпеки.

В результаті усереднення бальних оцінок розраховується комплексний показник фінансово-економічної безпеки.

$$КПБ = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n БЗ_i$$

де КПБ – комплексний показник безпеки;

БЗ_i. – бальне значення і-го елементу системи фінансово-економічної безпеки;

n- кількість елементів системи фінансово-економічної безпеки.

6. Оцінити інтегральний показник фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства. Показники, що характеризують фінансово-економічну безпеку, коливаються в діапазоні від 0 до 1, залежно від відхилення від граничної величини. Виходячи із цього, підприємство, з погляду фінансово-економічної безпеки можуть класифікуватися за 4-ма групами:

- 1) абсолютно безпечні, коли головна характеристика дорівнює 1;
- 2) безпечні - 0,7 - 0,9;
- 3) достатньо безпечні - 0,5- 0,6;
- 4) небезпечні - 0-0,4.

7. Визначити динаміку інтегрального показника фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства

8. Зробити висновки

9. Виконану роботу завантажити в Moodle.

1.4. Розрахункове завдання №4 «Оцінка ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства»

1. За даними фінансової звітності досліджуваного підприємства та результатами попередніх розрахункових завдань здійснити оцінку ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства.

2. Модель Альтмана (Z- рахунок Альтмана).

$$Z - \text{рахунок} = 1,2 K1 + 1,4 K2 + 3,3 K3 + 0,6 K4 + K5$$

K1 - частка власного обігового капіталу у загальній величині активів підприємства;

K2 – відношення нерозподіленого прибутку до активів;

K3 – відношення прибутку до сплати відсотків до загальної величини активів;

K4- відношення ринкової вартості акціонерного капіталу до величини позикового капіталу;

K5 - відношення виручки від реалізації продукції до загальної величини активів.

3. Результати розрахунків на основі моделі Альтмана показали, в яких випадках збільшується ступінь ймовірності банкрутства підприємств (табл. 2).

Таблиця 2 – Ступінь ймовірності банкрутства на основі моделі Альтмана

Значення z-рахунку	Ймовірність банкрутства
1,8 і менше	Дуже висока
Від 1,8 до 2,7	Висока
Від 2,71 до 2,9	Існує можливість
3,0 і вище	Дуже низька

Оцінка фінансового стану підприємств – рейтингове число

$$R = 2K3 B3 + 0,1K ПЛ + 0,08KOA + 0,45KM + KPK, \text{ де}$$

K3B3 - коефіцієнт забезпеченості підприємства власними засобами

KПЛ - коефіцієнт поточної ліквідності;

KOA - коефіцієнт оборотності оборотних активів;

КМ - — комерційна маржа (рентабельність продажу);

КРК - — рентабельність власного капіталу.

При повній відповідності фінансових коефіцієнтів їх мінімальним нормативним рівням рейтингове число буде рівне одиниці і організація має задовільний стан економіки. Фінансовий стан підприємств з рейтинговим числом менше одиниці характеризується як незадовільне.

4. Здійснити розрахунки

6. Зробити висновки

7. Виконану роботу завантажити в Moodle

II. Тести

1. Категорія "безпека" трактується як:

- а) відкритість до фізичної шкоди;
- б) захищений стан, в якому не загрожує небезпека чому-небудь;
- в) ймовірність загрози від чого-небудь;
- г) належний нагляд за активами.

2. Декларація наміру заподіяти шкоду – це:

- а) загроза;
- б) вразливість;
- в) ризик;
- г) шкода.

3. Безпека організації має на меті:

- а) не допустити руйнування організації в ризикованих умовах функціонування;
- б) протистояти можливій шкоді для фізичних активів організації;
- в) захистити стан організації на всіх стадіях її розвитку від зовнішніх і внутрішніх загроз;
- г) не допустити інвестиційні втрати та спекуляції.

4. Під вразливістю організації розуміють:

- а) слабкі місця в процесі захисту організації;
- б) фізичну або психологічну слабкість персоналу органів безпеки;
- в) шанс, що щось піде не так (небезпека травми, руйнування або втрати);
- г) стійка мотивація агентів загроз.

5. Яке з наведених визначень більш чітко визначає ризик:

- а) шанс або ймовірність, що щось піде не так (небезпека травми, руйнування або втрати);
- б) існування загроз фінансово-господарській діяльності підприємства
- в) вразливість підприємства до загроз, пов'язаних з організованою злочинністю;
- г) інструмент контролю управлінських рішень у системі безпеки підприємства?

6. Корпоративна безпека – це:

- а) контроль за виконанням контрагентами своїх зобов'язань;
- б) виключно протидія недобросовісній конкуренції – до комерційного підкупу, хабарів, шантажу;
- в) здатність компанії відновлювати свої ресурси;
- г) захист корпоративних активів, які підтримують і створюють здатність вести бізнес і приносити прибуток.

7. Що з наведеного не є ознакою забезпечення економічної безпеки підприємства:

- а) стан ефективного використання ресурсів або потенціалу;
- б) зростання випадків шахрайства;
- в) міцний корпоративний дух персоналу;
- г) правильної відповіді немає?

8. Фінансово-економічна безпека – це:

- а) діяльність із надання об'єктивних гарантій і консультацій у створенні та захисті сталого та прибуткового функціонування та вимогливого дотримання встановлених режимів (організаційних, юридичних, виробничих, фінансових тощо) організації;
- б) удосконалення фінансово-господарської діяльності підприємств через управління ліквідністю, ділову активність, інвестиційну привабливість, кредитоспроможність;
- в) здатність відновлювати ліквідність і платоспроможність оборотних коштів підприємства;
- г) спрямування на вдосконалення діяльності – невід'ємна частина аудиторського контролю на підприємстві.

9. Фінансово-економічна безпека підприємства не гарантує:

- а) що бізнес-процеси, які орієнтовані на ефективність і результативність організації, забезпечують досягнення фінансових і операційних показників, збереження активів, незалежність організації;
- б) достовірність і своєчасність бухгалтерської (фінансової) й управлінської звітності;
- в) зниження ризикованості операцій фінансової діяльності підприємства через коливання валютних курсів і нестабільну суспільно-політичну ситуацію в країні;
- г) дотримання застосовуваних положень нормативних документів, у тому числі під час здійснення фактів господарського життя та ведення управлінського та бухгалтерського обліку.

10. Діяльність професіонала з фінансово-економічної безпеки не спрямована на запобігання:

- а) розкраданню фінансових і матеріально-технічних коштів, знищенню майна та цінностей;
- б) інформаційній атаці агентів загроз і розповсюдженню комп'ютерних вірусів;
- в) промислому шпигунству та руйнуванню конкурентоспроможності економічного потенціалу;
- г) перевищенню повноважень і некваліфікованим діям з боку менеджменту, руйнуванню організаційної структури управління.

11. Загрози фінансово-економічній безпеці підприємництва – це:

- а) припинення діяльності підприємства, його фінансово-економічні втрати;
- б) реально можливі події, процеси, явища або дії фізичних та юридичних осіб, що порушують стан захищеності суб'єкта підприємницької діяльності, його сталість і розвиток;
- в) певні втрати внаслідок вкладання коштів у фінансову діяльність;
- г) будь-яка дія, що має негативні наслідки (наприклад, виробництво нового продукту).

12. Що з наведеного слід вважати загрозою фінансово-економічній безпеці підприємництва:

- а) вкладення коштів у цінні папери;
- б) упровадження нових організаційних форм;
- в) організацію виробництва зовсім нового виду товару;
- г) правильної відповіді немає?

13. Причини контрагентських ризиків – це:

- а) неспроможність (банкрутство) контрагента;
- б) події політичного характеру;
- в) тривале зупинення виробництва у контрагента внаслідок аварії, катастрофи, пожежі, стихійного лиха;
- г) усі відповіді правильні.

14. Екологічні катастрофи, політична напруженість, міжкультурні розбіжності – це загрози:

- а) природні;
- б) технологічні;
- в) техногенні;
- г) правильної відповіді немає.

15. Використання свого становища з метою особистого збагачення шляхом навмисного неефективного використання ресурсів або активів організації – це:

- а) шахрайство;
- б) фальсифікація;
- в) підкуп;
- г) шкода.

16. Вид злочину, який передбачає викрадення активів суб'єкта господарювання у відносно невеликих і несуттєвих розмірах – це:

- а) незаконне привласнення активів;
- б) шахрайство людських ресурсів;
- в) фінансові махінації;
- г) шахрайство у сфері закупівель.

17. Шахрайство, фальсифікація звітності та валюти, крадіжка коштів – це загрози:

- а) персоналу;
- б) матеріальним ресурсам;
- в) фінансовим ресурсам;
- г) інформаційним ресурсам.

18. Пошкодження будинків, приміщень, систем зв'язку, крадіжка устаткування – це загрози:

- а) персоналу;
- б) матеріальним ресурсам;
- в) фінансовим ресурсам;
- г) інформаційним ресурсам.

19. Стан підприємства, за якого значне місце займає діяльність зі збільшення та привласнення доходів, отриманих злочинним шляхом, привласнення активів, здійснення заборонених законом видів діяльності тощо, характеризується як:

- а) криміналізація;
- б) децентралізація;
- в) корупція;
- г) усі відповіді правильні.

20. Сукупність процесів і організаційних структур, створюваних Радою управління організації для інформування, управління та моніторингу діяльності організації з метою досягнення поставлених цілей, – це:

- а) корпоративне управління;
- б) стратегічне управління;
- в) надання прозорості звітності;
- г) усі відповіді правильні.

21. В агентських відносинах акціонери виступають:

- а) принципалами;
- б) агентами;
- в) робітниками;
- г) підрядниками.

22. В агентських відносинах найманий менеджер виступає:

- а) принципалом;
- б) агентом;
- в) робітником;
- г) підрядником.

23. Суперечності інтересів менеджерів і акціонерів з причини відсутності у менеджерів прагнення до збільшення доходів на інвестований капітал називають:

- а) громадянським конфліктом;
- б) корпоративним конфліктом;
- в) агентською проблемою;
- г) усі відповіді правильні.

24. До суб'єктів ФЕБ безпеки організації відносять:

- а) спеціальні служби, що забезпечують безпеку, та персонал організації;
- б) органи, що займаються забезпеченням безпеки підприємництва: судові органи й органи прокуратури;
- в) Національний банк України, Службу безпеки України, Державне казначейство та Митну службу;
- г) усі відповіді правильні.

25. До внутрішніх суб'єктів СФЕБ організації не належать:

- а) підрозділ ФЕБ, внутрішнього аудиту, ризик-менеджменту, охорона тощо;
- б) персонал господарюючого суб'єкта, який дбає про ФЕБ своєї організації в рамках своїх функціональних обов'язків і корпоративної етики;
- в) приватні охоронні та детективні організації, аналітичні центри, інформаційні служби, навчальні, наукові та консультаційні організації;
- г) правильної відповіді немає.

26. Об'єктом ФЕБ виступають:

- а) бізнес-процеси (виробничі, комерційні, постачальницькі, управлінські та ін.);
- б) фінансові, товарно-матеріальні цінності, техніко-технологічні, інформаційні, людські ресурси;
- в) акціонери й їх економічні інтереси;
- г) усі відповіді правильні.

27. Які з наведених відносин є об'єктом ФЕБ організації:

- а) з діловими партнерами та контрагентами;
- б) зі споживачами;
- в) з регіональними та галузевими структурами, контролюючими та фіскальними службами, представниками органів влади;
- г) усі відповіді правильні.

28. Демонстрація стратегічної мети, напряду діяльності, світогляду, цінностей співробітників, керівника організації – це:

- а) бачення;
- б) місія;
- в) кредо;
- г) культура.

29. Документ, який надає повне уявлення про систему сервісу та підтримки розвитку організації, захисту активів, місце УФЕБ, її обґрунтованість, – це:

- а) концепція;
- б) політика;
- в) стратегія;
- г) план.

30. Документ, який надає опис загальних дій і орієнтирів прийняття рішень в сфері ФЕБ – це:

- а) концепція;
- б) політика;
- в) стратегія;
- г) план.

31. Який з відділів співпрацює разом зі службою безпеки у проведенні розслідувань у зв'язку з інформацією про зловживання з боку працівників або інших осіб, які можуть бути пов'язані з організацією:

- а) управління етики;
- б) відділ внутрішнього аудиту;
- в) юридичний відділ;
- г) управління персоналом.

32. Робота якого з відділів разом зі службою безпеки спрямована на гарантування того, що компанія працює, а її працівники виконують свої обов'язки відповідно до чинного національного та місцевого законодавства, корпоративних політик і процедур:

- а) управління етики;
- б) відділ внутрішнього аудиту;
- в) юридичний відділ;
- г) управління персоналом.

33. Функціями якої групи заходів СФЕБ є підбір, перевірка та контроль роботи персоналу, розроблення відповідної кадрової політики та програм стимулювання персоналу:

- а) запобіжно-профілактичної;
- б) інформаційно-аналітичної;
- в) оперативно-розслідувальної;
- г) організаційно-консультативної.

34. Функціями якої групи заходів СФЕБ є виявлення негативних тенденцій, причин та умов напруженості, попередження та локалізація конфліктів, інструктаж персоналу з питань безпеки, формування почуття відповідальності за дотримання порядку:

- а) запобіжно-профілактичної;
- б) інформаційно-аналітичної;
- в) оперативно-розслідувальної;
- г) організаційно-консультативної.

35. Функціями якої групи заходів СФЕБ є запобігання розголошенню, просочуванню інформації та несанкціонованому доступу до джерел конфіденційної інформації:

- а) запобіжно-профілактичної;
- б) інформаційно-аналітичної;
- в) оперативно-розслідувальної;
- г) організаційно-консультативної.

36. Функціями якої групи заходів СФЕБ є організація та ведення конкурентної розвідки, формування інформаційних баз даних, перевірка клієнтів і контрагентів суб'єкта господарювання:

- а) запобіжно-профілактичної;
- б) інформаційно-аналітичної;
- в) оперативно-розслідувальної;
- г) організаційно-консультативної.

37. Функціями якої групи заходів СФЕБ є взаємодія із контролюючими та правоохоронними органами з питань запобігання протиправним посяганням на власність, персонал та імідж організації та припинення їх:

- а) запобіжно-профілактичної;
- б) інформаційно-аналітичної;
- в) оперативно-розслідувальної;
- г) організаційно-консультативної.

38. Функціями якої групи заходів СФЕБ є проведення заходів щодо дезінформації конкурентів, впливу на недобросовісних клієнтів, боржників і зловмисників з метою відшкодування суб'єкту господарювання втрат, які понесені через вину цих сторін:

- а) запобіжно-профілактичної;
- б) інформаційно-аналітичної;
- в) оперативно-розслідувальної;
- г) організаційно-консультативної.

39. Функціями якої групи заходів СФЕБ є установлення та підтримка системи заходів безпеки, визначення повноважень і відповідальності, розподіл обов'язків посадових осіб з метою забезпечення ФЕБ:

- а) запобіжно-профілактичної;
- б) інформаційно-аналітичної;

- в) оперативно-розслідувальної;
- г) організаційно-консультативної.

40. Принцип законності в управлінні ФЕБ – це:

- а) розроблення профілактичних заходів проти виникнення реальних загроз;
- б) розроблення та запровадження стандартів забезпечення фінансово-економічної безпеки організації, які відповідають нормативно-правовим вимогам;
- в) використання всіх наявних у розпорядженні підприємства ресурсів для протидії загрозам;
- г) урахування всіх факторів впливу на безпеку підприємства, включення в діяльність з його забезпечення всіх співробітників підрозділів, використання в цій діяльності всіх сил і засобів.

41. Сукупність методів роботи, що застосовуються підрозділом ФЕБ з метою зберегти в таємниці свою діяльність, – це:

- а) гласність;
- б) законність;
- в) конспірація;
- г) координація.

42. Максимальна відкритість методів роботи, протилежна конспірації, – це:

- а) гласність;
- б) законність;
- в) конфіденційність;
- г) координація.

43. Принцип економічної доцільності в управлінні ФЕБ:

- а) вартість фінансових витрат на забезпечення безпеки не повинна перевищувати той оптимальний рівень, за якого втрачається економічний сенс їх застосування;
- б) вартість фінансових витрат на забезпечення безпеки виправдовується професіоналізмом кадрів підрозділу ФЕБ, рівнем їх кваліфікації та досвідом роботи;
- в) вартість фінансових витрат на забезпечення безпеки становить 15 % витрат компанії;
- г) вартість фінансових витрат на забезпечення безпеки становить 15 % чистого прибутку компанії.

44. З якою чисельністю працівників у штаті може створюватися департамент ФЕБ:

- а) не менше трьох осіб (включаючи посаду керівника);
- б) не менше чотирьох осіб (включаючи посаду керівника);
- в) не менше семи осіб (включаючи посаду керівника);
- г) не менше п'ятнадцяти осіб (включаючи посаду керівника)?

45. З якою чисельністю працівників у штаті може створюватися служба ФЕБ:

- а) не менше трьох осіб (включаючи посаду керівника);
- б) не менше чотирьох осіб (включаючи посаду керівника);
- в) не менше семи осіб (включаючи посаду керівника);
- г) не менше п'ятнадцяти осіб (включаючи посаду керівника)?

46. З якою чисельністю працівників у штаті може створюватися відділ ФЕБ:

- а) не менше трьох осіб (включаючи посаду керівника);
- б) не менше чотирьох осіб (включаючи посаду керівника);
- в) не менше семи осіб (включаючи посаду керівника);
- г) не менше п'ятнадцяти осіб (включаючи посаду керівника)?

47. Перевагою якої організаційної структури є чітка підпорядкованість, чіткий розподіл і контроль витрат між підрозділами:

- а) лінійної;
- б) лінійно-штабної;
- в) дивізійної;
- г) матричної?

48. Свобода від умов, які створюють загрозу здатності підрозділу неупереджено виконувати свої обов'язки, – це:

- а) об'єктивність;
- б) конспірація;
- в) гласність;
- г) незалежність.

49. Наявність умов неупередженого виконання підрозділом ФЕБ своїх обов'язків – це:

- а) об'єктивність;
- б) конспірація;
- в) гласність;
- г) незалежність.

50. До компетенції якого органу входить призначення та зняття з посади керівника ФЕБ:

- а) Ради директорів;
- б) директора підприємства;
- в) корпоративного секретаря;
- г) трудового колективу?

51. До компетенції якого органу входить ухвалення концепції, бюджету та ресурсного плану ФЕБ:

- а) Ради директорів;
- б) директора підприємства;
- в) корпоративного секретаря;
- г) трудового колективу?

52. До компетенції якого органу входить адміністративне управління системою ФЕБ (ухвалення необхідних організаційно-розпорядчих документів):

- а) Ради директорів;
- б) директора підприємства;
- в) корпоративного секретаря;
- г) трудового колективу?

53. До компетенції якого органу входить створення режиму збереження комерційної таємниці:

- а) Ради директорів;
- б) директора підприємства;
- в) корпоративного секретаря;
- г) трудового колективу?

54. До організаційних документів, які складаються у підрозділі ФЕБ і прийняті вищими державними органами управління, належать:

- а) закони, підзаконні акти, статут, положення, накази, інструкції, методичні рекомендації;
- б) статут, положення, посадові інструкції, штатний розклад, правила внутрішнього трудового розпорядку;
- в) протоколи, акти, довідки, статут, положення, листи, доповідні та пояснювальні записки, телефонограми, телеграми, досьє;
- г) закони, підзаконні акти, статут, положення, накази, інструкції

55. Який з видів планів установлює базові напрями, яких підприємство буде дотримуватися протягом наступних п'яти-семи років:

- а) річний;
- б) стратегічний;
- в) тактичний;
- г) фізичний?

56. Який з видів планів установлює очікуваний річний прибуток у довгостроковій перспективі, щорічні показники ринкової частки, організаційні та технологічні проекти, цілі розширення бізнесу:

- а) річний;
- б) стратегічний;
- в) тактичний;

г) фізичний?

57. Сукупність найбільш значущих рішень, спрямованих на забезпечення прийняттого рівня безпеки функціонування підприємства визначається як:

- а) стратегія;
- б) тактика;
- в) програма;
- г) бюджет.

58. Який з видів планів, що включає опис необхідних спеціальних методів і засобів, процесів гарантування безпеки з описом необхідного мінімального часу та витрат ресурсів, приймається на період максимум до трьох років:

- а) річний;
- б) стратегічний;
- в) тактичний;
- г) фізичний?

59. Який документ описує комплекс дій підрозділів щодо забезпечення ФЕБ:

- а) стратегія;
- б) тактика;
- в) програма;
- г) бюджет?

60. Контроль платоспроможності та фінансової стійкості підприємства знаходиться в компетенції:

- а) фінансового моніторингу;
- б) страхування;
- в) правового захисту;
- г) кадрового менеджменту.

61. Фізичний захист ресурсів організації від розкрадань, псування знаходиться в компетенції:

- а) захисту інформаційних ресурсів;
- б) захисту нематеріальних активів;
- в) пропускового режиму;
- г) техніки безпеки.

62. Який з підрозділів підприємства здійснює контрольні процедури щодо попередження шахрайства з боку відповідальних осіб:

- а) юридичний;
- б) охорони;
- в) внутрішнього аудиту;
- г) фінансово-економічний?

63. Який з підрозділів підприємства формує систему планування та збирання звітної інформації, визначає методологію, аналітику та склад форм планування та звітності, відповідає за збирання фактичної, яка необхідна для ефективного управління ФЕБ, інформації з періодичністю та в аналітиці:

- а) юридичний;
- б) бухгалтерія;
- в) фінансово-економічний;
- г) відділ кадрів?

64. Який з підрозділів підприємства займається питаннями співробітників перевіркою достовірності анкетних даних претендентів на окремі вакантні позиції, скаргами співробітників і сповіщає керівників про дисципліну працівника:

- а) юридичний;
- б) бухгалтерія;
- в) фінансово-економічний;
- г) відділ кадрів.

65. Що означає поняття "кадрова безпека":

- а) стан господарюючого суб'єкта, що характеризується наявністю стабільного доходу й інших ресурсів, які дозволяють підтримати рівень життя на поточний момент і в досяжному майбутньому;
- б) фізична безпека співробітників підприємства, особливо представників керівництва підприємства;
- в) запобігання негативних впливам на економічну безпеку підприємства від ризиків і загроз, пов'язаних з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами в цілому;
- г) стан правової захищеності важливих інтересів фізичної або юридичної особи, підприємця у зв'язку з функціонуванням цих суб'єктів у сфері господарських відносин, здатність юридичними засобами протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам?

66. Яка з категорій є дефініцією шахрайства:

- а) шкода;
- б) приховування;
- в) корупція;
- г) обман?

67. Викресліть елемент, якого немає в "трикутнику шахрайства":

- а) тиск;
- б) раціональність;
- в) можливість;
- г) довіра.

68. Який з елементів "трикутника шахрайства" належить до ситуації, яка сприяє виникненню шахрайства:

- а) мотивація,
- б) можливість;
- в) раціональність;
- г) ризик?

69. Який з елементів "трикутника шахрайства" акцентує на потребах і чинниках тиску, які призводять до злочину:

- а) мотивація,
- б) можливість;
- в) раціональність;
- г) ризик?

70. Обставини, що змушують людину зробити шахрайську дію, – це:

- а) тиск;
- б) можливість;
- в) раціональність;
- г) правильної відповіді немає.

71. Який з елементів "трикутника шахрайства" приводить мотиви та наміри до здійснення вчинку:

- а) мотивація,
- б) можливість;
- в) раціональність;
- г) ризик?

72. Створення та розвиток базових для розуміння персоналом цілей і цінностей щодо безпеки організації – це:

- а) мотивація безпеки;
- б) культура безпеки;
- в) система безпеки;
- г) оцінювання безпеки.

73. Яка з теорій акцентує увагу на руйнуванні норм, які регулюють поведінку індивідів, та істотно розширює можливості для волевиявлень, у тому числі для тих з них, що виходять за межі цивілізованої норми:

- а) аномії;
- б) стратифікації;
- в) диференційної асоціації;
- г) маркування?

74. Яка з теорій відображає ідею про те, що люди ведуть себе певним чином під впливом свого оточення:

- а) аномії;
- б) стратифікації;
- в) диференційної асоціації;
- г) маркування?

75. Яка з теорій фокусується на так званих лейблах меншин та інших верств суспільства, заснованих на їх відхиленні від передбачуваних суспільних норм:

- а) аномії;
- б) стратифікації;
- в) диференційної асоціації;
- г) маркування?

76. Виключіть з переліку наведених функцію, яка не належить до обов'язків професіоналів з ФЕМ організації:

- а) виявлення можливих загроз для ФЕМ організації на етапі перевірки кандидатів під час приймання на роботу;
- б) забезпечення безпеки в процесі виконання персоналом службових обов'язків;
- в) запобігання витоку комерційної інформації у випадку звільнення співробітника;
- г) усі відповіді правильні.

77. Усвідомлення того, що всі співробітники є частиною процесу прийняття рішень, кожен член має право голосу в цьому процесі, створює середовище, в якому всі зацікавлені в результаті, є наслідком:

- а) співпраці;
- б) тимбіндингу;
- в) комунікацій;
- г) делегування.

78. Листи, записки, електронна та голосова пошта, повідомлення, телефонні дзвінки, живе звернення (обличчям до обличчя) – це інструменти:

- а) співпраці;
- б) тимбіндингу;
- в) комунікацій;
- г) делегування.

79. Акт передання відповідальності іншим співробітникам, що вимагає відмовлення від деякого контролю та демонстрації повної віри в колег – це:

- а) співпраця;
- б) тимбіндинг;
- в) комунікація;
- г) делегування.

80. Захищеність організації від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізаційних факторів, за умов чого досягається стале функціонування та розвиток організації – це:

- а) економічна безпека підприємства
- б) інформаційні ризики
- в) безпека організації
- г) комплаєнс-ризики

81. Обставини, що змушують людину здійснити шахрайську дію – це:

- а) ризик
- б) жадоба збагачення

- в) шахрайство
- г) мотивація, тиск

82. Корпоративна безпека – це:

- а) слабкі місця в безпеці або процесі захисту організації
- б) політика та процедури, контрольні заходи, які сприяють пом'якшенню ризиків, пов'язаних з досягненням цілей до прийнятного рівня
- в) захист корпоративних активів, тобто тих, які підтримують і сприяють веденню бізнесу та приносять прибуток
- г) обставини, що змушують людину здійснити шахрайську дію

83. Офіційний документ, який надає повне уявлення про систему сервісу та підтримки розвитку організації, захист активів, місце УФЕБ, її обґрунтованість – це:

- а) ризик
- б) концепція фінансово-економічної безпеки організації
- в) шахрайство
- г) моніторинг

84. Основними джерелами фінансування, що виділяються на безпеку, зазвичай є:

- а) власні фінансові кошти
- б) асигнування з місцевого бюджету;
- в) іноземні інвестиції, надані у формі фінансової чи іншої участі в статутному капіталі спільних підприємств, а також у формі прямих грошових вкладень міжнародних організацій і фінансових інститутів, держав, підприємств різних форм власності, приватних осіб
- г) всі відповіді вірні

85. Спостереження за комплексом факторів фінансово-економічної безпеки, тобто тих, які створюють чи потенційно можуть створювати загрозу ФЕБ організації, з метою відстеження невідповідності стану початковим припущенням або бажаному результату – це компетенція:

- а) організації;
- б) контролю;
- в) моніторингу;
- г) аналізу.

86. Інформаційна роль моніторингу в СФЕБ полягає в:

- а) оцінюванні фінансово-економічних ризиків, виявленні кризових явищ;
- б) отриманні даних щодо стану ключових фінансово-економічних показників організації;
- в) аналітичних процедурах обліку господарської діяльності організації;
- г) усі відповіді правильні.

87. Організовані канали отримання інформації – це ті, які:

- а) розміщені у відкритому доступі;
- б) формуються й обслуговуються фахівцями СФЕБ;
- в) здійснюються фахівцями підрозділу конкурентної розвідки з використанням не завжди законних методів отримання інформації;
- г) усі відповіді правильні.

88. Інформація з обмеженим доступом – це інформація, яка:

- а) вимагає проведення додаткових аналітичних розрахунків або оплати послуг сторонніх організацій;
- б) не вимагає додаткових витрат;
- в) передбачає не завжди законні дії та (або) вимагає значних витрат або залучення додаткових фахівців;
- г) усі відповіді правильні.

89. Недостовірна інформація – це та, яка:

- а) у повній мірі відображає реальний стан певного явища чи динаміку процесу;
- б) поряд з достовірною інформацією містить і помилкову, зайву або

дезінформацію;

в) не в повній мірі стосується об'єкта дослідження;

г) не відповідає реальному стану справ, є продуктом контррозвідки конкурентів або отримана з ненадійних джерел інформації і т. п.

90. Інформація, яка є комерційною таємницею, – це:

а) безкоштовна інформація, яка надходить через відкриті канали (телебачення, преса, Інтернет тощо);

б) інформація, отримання якої потребує організації інформаційного каналу, залучення фахівців (агентів), розроблення певного програмного забезпечення, визначених матеріальних, фінансових і трудових витрат;

в) інформація, яка має стратегічне значення для розвитку ринку, окремого сегмента або виду діяльності, отримання якої неможливе через

відкриті канали інформації та вимагає істотних фінансових витрат;

г) правильної відповіді немає.

91. Процес розпізнавання загрози, її визначення, оцінювання вразливості до неї організації (наприклад, оцінювання фінансово-економічного стану підприємства) з метою виявлення небезпечних і кризових зон та оцінювання масштабу прояву кризи – це:

а) діагностика;

б) аналіз;

в) контроль;

г) усі відповіді правильні.

92. Відстеження кількісних та якісних змін індикаторів стану фінансово-економічної безпеки – це:

а) діагностика;

б) аналіз;

в) контроль;

г) усі відповіді правильні.

93. Загальна характеристика компанії, політики та процедур щодо внутрішнього контролю, розподіл відповідальності – це:

а) контрольне середовище;

б) оцінювання ризиків;

в) контрольні процедури;

г) інформація та комунікація.

94. Політика та процедури, контрольні заходи, які сприяють пом'якшенню ризиків, пов'язаних з досягненням цілей до прийнятного рівня, – це:

а) контрольне середовище;

б) оцінювання ризиків;

в) контрольні процедури;

г) інформація та комунікації.

95. Створення та використання актуальної, якісної інформації для підтримки функціонування СФЕБ, організація взаємодії з зовнішніми сторонами – це елементи:

а) контрольного середовища;

б) оцінювання ризиків;

в) контрольних процедур;

г) інформації та комунікації.

96. Імовірність фінансових втрат для організації через усвідомлену небезпеку дії чи бездіяльності в різних варіантах економічної поведінки – це ризик:

а) фінансово-економічний;

б) комерційний;

в) комплаєнс;

г) кадровий.

97. Ймовірність здійснення загроз, пов'язаних з повною або частковою втратою майна організації, – це ризик:

- а) фінансово-економічний;
- б) комерційний;
- в) комплаєнс;
- г) майновий.

98. Ризики, пов'язані з імовірністю реалізації антропогенних загроз, що виходять від людей, – це ризики:

- а) фінансово-економічні;
- б) комерційні;
- в) комплаєнс;
- г) кадрові.

99. Недоліки в системі управління ризиками шахрайства, які допомагають запобігати, виявляти, розслідувати та реагувати на випадки шахрайства, як то: виникнення/повторення випадків шахрайства (якщо не змінити організаційну систему, кадрову складову фінансовоекономічної безпеки), неефективна координація внаслідок відсутності регламентів (положень, інструкцій) щодо забезпечення кадрової та фінансово-економічної безпеки, розкриття/просочування комерційної таємниці, втрата репутації й іміджу організації – це ризики:

- а) фінансово-економічні;
- б) комерційні;
- в) комплаєнс;
- г) кадрові.

100. Моніторинг в управлінні ФЕБ – це:

- а) офіційний документ, який надає повне уявлення про систему сервісу та підтримки розвитку організації, захист активів, місце УФЕБ, її обґрунтованість
- б) захищеність організації від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізаційних факторів, за умов чого досягається стале функціонування та розвиток організації
- в) спостереження за комплексом факторів фінансово-економічної безпеки, які створюють чи потенційно можуть створювати загрозу ФЕБ організації, з метою відстеження невідповідності стану початковим припущенням або бажаному результату.
- г) ймовірність здійснення загроз, пов'язаних з повною або частковою втратою майна організації.

11. Рекомендовані джерела інформації:

Базова

1. Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки: підручник. Копилук О. І., Музичка О. М., Тимчишин Ю. В. та ін. Львів: Вид-во Сполом, 2017. 411 с.

2. Онищенко О.В. Козаченко Г.В., Онищенко С.В., Завора Т.М. Управління фінансово-економічною безпекою: підручник / за заг.ред. О.В. Онищенка та Г.В. Козаченко. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 530 с.

3. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1694/1/Posibnik%20ZFEBP.pdf>

4. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3284/1/Mel%27nyk_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf
5. Economic Security. URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/economics-econometrics-and-finance/economic-security>
6. Contemporary Security Studies. Fifth Edition. Edited by Alan Collins. OUP Higher Education Division. 2018. 560 P.
7. Crockett A. The Theory and Practice of Financial Stability. GEI Newsletter Issue. Global Economic Institutions. 1997. № 6. URL : <http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm>
8. Sennewald C., Baillie C. Effective Security Management. 7th Edition. Amsterdam: Elsevier Inc., Butterworth-Heinemann, 2020. 424 p. URL: <https://doi.org/10.1016/C2017-0-01734-2>

Допоміжна

1. Андрощук І.О., Пітел Н.С., Рябоволик Т.Ф. Показники аналізу та оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємств. "Ефективна економіка" № 9, вересень 2022 р. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
2. Економічна безпека підприємства. Електрон. навч. посібник/ уклад. М.І. Небава, Ю.В. Міронова. Вінниця: ВНТУ, 2017. 75 с.
3. Івченко Є.А. Трансформації системи економічної безпеки підприємства: монографія. Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2018. 420 с.
4. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.
5. Микитюк П.П., Брич В.Я., Шкільняк М.М., Микитюк Ю.І. Інноваційний менеджмент: підруч. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2019. 518 с.
6. Онищенко О.В. Козаченко Г.В., Онищенко С.В., Завора Т.М. Управління фінансово-економічною безпекою: підручник / за заг.ред. О.В. Онищенка та Г.В. Козаченко. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 530 с.
7. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства: навчально-методичний посібник / З. Б. Живко та ін.; за ред. З.Б. Живко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 120 с.
8. Соломіна Г.В. Забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.
9. Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти: навч. посіб./ кол.авт. [Резворович К. Р. (кер.), Юнін О. С., Круглова О. ОО. та ін.] Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 195 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Кейси. Краща практика. URL: <http://www.management.com.ua/cases/>
3. Сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua
4. Сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://nfp.gov.ua>
5. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Кабінет міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
7. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua>